

ВПЛИВ ОСВІТНЬОЇ ІННОВАТИКИ НА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВTHE INFLUENCE OF EDUCATIONAL INNOVATION
ON THE CREATIVE DEVELOPMENT OF FUTURE EDUCATORS

У статті обґрунтовано сутність інноватики як окремої галузі наукового знання. Представлено сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів у контексті розвитку креативних професійних здібностей. Доведено доцільність використання інноваційних технологій у процесі формування творчої обдарованої особистості майбутнього педагога. Інноваційні педагогічні технології спрямовуються на забезпечення творчого розвитку студентів у різних видах освітньої діяльності за нових ринкових умов. Принципи інноваційних технологій навчання зобов'язують викладача зробити кожного студента учасником освітнього процесу, що шукає шляхи і способи вирішення проблем.

Визначено та охарактеризовано основні складники освітньої інноватики. Представлені загальні закони перебігу інноваційних процесів. Висвітлено риси професійності педагога, що забезпечують умови для самореалізації студентів у різних видах теоретичної і практичної діяльності. Інноваційні технології навчання формують моральний, інтелектуальний, фізичний, естетичний розвиток студентів, впливають на зростаючу їх активність у відношеннях з оточуючим світом, сприяють розвитку творчого самовираження.

Вказано напрями діяльності професійно кваліфікованого педагога, які сприяють досягненню цілей освіти, що висуваються сучасним суспільством. Оволодіваючи педагогічною майстерністю, педагог навчає студентів отримувати задоволення від навчальної роботи. Педагог починає відчувати ступінь сприйняття студентами інформації, активізує студентів до творчості. Він спонукає їх до пошуку істини, порівняння, вчить їх самоконтролю і самоорганізованості.

Ключові слова: творча активність, інноваційні технології навчання, освітня інноватика, загальні закони перебігу інноваційних процесів, професійність педагога, активне навчання, творче самовираження студентів, риси професійності, педагогічна технологія, креативні професійні здібності.

The article substantiates the essence of innovation as a separate field of scientific knowledge. The modern requirements for the professional training of the future teachers in the context of the development of creative professional skills are presented. The expediency of using innovative technologies in the process of forming of the gifted personality of a future teacher has been proved. Innovative pedagogical technologies are directed to ensure the creative development of the students in different types of educational activities in new market conditions. The principles of innovative learning technologies oblige teachers to make every student a participant in the educational process looking for ways and methods to solve problems.

It is determined and characterized the main components of the educational innovation. The general laws of the course of innovative processes are presented. The professional qualities of the teacher, who provide good conditions for students' self-realization in various types of theoretical and practical activity are distinguished. Innovative learning technologies shape the moral, intellectual, physical, aesthetic development of students, influence their growing activity in the relations with the surrounding world, promote the development of creative self-expression.

It's shown the directions of activity of a professionally qualified teacher which ensure the achievement of educational goals, which are being put forward by modern society. The educator teachers the students enjoy the learning process by mastering pedagogical skills. The educator begins to feel the level of students' perception of information, activates students to creativity. He encourages them to compare, search for truth, teaches them to be self-controlled and self-organized.

Key words: creative activity, innovative learning technologies, educational innovation, general laws of progress of the innovative processes, teacher's professionalism, active learning, creative self-expression of students, professional traits, pedagogical technology, creative professional abilities.

УДК 378.013-014
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.3-16>

Плахотна С.І.,
викладач вищої кваліфікаційної
категорії,
викладач-методист
КВНЗ «Уманський гуманітарно-
педагогічний коледж
імені Т.Г. Шевченка»

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Творча активність – це властивість особистості, яку слід розвивати в кожного студента, незалежно від рівня розвитку його творчих здібностей. Завдання вищої школи – виявити і розвинути їх у навчально-виховній діяльності. Розвинути креативні професійні здібності – це означає озброїти майбутнього фахівця способом діяльності, навичками виконання майбутньої роботи, створити умови для розвитку обдарованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Творче самовираження не виключає репродуктивного самовираження студентів у навчально-

виховній діяльності. У процесі використання інноваційних технологій навчання розвиток творчого самовираження вдосконалює старі і створює нові знання, навички і вміння, розширює межі їх застосування, підвищує рівні оволодіння ними, репродуктивна діяльність збагачується елементами творчої діяльності студентів.

Творча активність і творча діяльність – взаємопов'язані і взаємозумовлені поняття. Творча активність є динамічною умовою становлення і реалізації творчої діяльності при сформованості творчої активності. Виховання і розвиток творчої активності дасть змогу підготувати студентів до професійної

діяльності, навчить долати труднощі, успішно працювати в екстремальних умовах, розв'язувати раціональні завдання, бути винахідливим в умовах виконання щоденної професійної роботи.

Пошуки у цьому напрямі вели психологи і педагоги Я.О. Пономарьов, О.Н. Лук, А.Н. Леонтьєв, О.К. Тихомиров, А.Г. Ковальов, П.М. Якобсон, В.О. Моляко, Л.І. Івахненко, С.О. Анічкін, І.П. Волков, Г.П. Васянович та інші. Велику увагу питанню творчості у своїх наукових працях приділяв Л.С. Виготський. Я.О. Пономарьов розробив концепцію розвитку і впливу внутрішнього плану дій на процес творчості. О.Н. Лук займався проблемою впливу розумових здібностей на процес творчості. В.О. Моляко наголошував на необхідності творчого тренінгу. І.П. Волков, Л.М. Івахненко та інші наголошували, що творчості необхідно спеціально вчити.

Метою статті є проблеми формування творчої обдарованої особистості майбутнього педагога у процесі використання інноваційних технологій навчання, заохочення, сприяння і проведення комплексної роботи, спрямованої на забезпечення умови для самореалізації студентів у різних видах теоретичної і практичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. У межах існуючої системи є різні моделі навчання. Г.П. Васянович пропонує класифікацію моделей навчання.

Трансляційна модель – модель традиційного навчання, побудована на передбаченні, що зміст навчальних впливів трансформується у систему знань, умінь, навичок. Індивідуальні якості студентів орієнтуються на досягнення кінцевого навчального результату, а не на розвиток особистості.

Формуюча модель – за допомогою удосконалення навчальної діяльності можна гарантувати формування знань і умінь із наперед заданими властивостями. Навчання вибудовується як поетапне формування розумових дій. Студент засвоює еталонні зразки означеної діяльності: чим правильніше, точніше він їх засвоїв, тим ефективнішим вважається навчання.

Розвиваюча модель – спрямована на розвиток творчого мислення за рахунок спеціальної організації навчання і не передбачає звернення до емоцій та почуттів.

Активізуюча модель – спрямована на стимуляцію пізнавальної діяльності студентів за рахунок впровадження новітніх технологій навчання та активних методів навчання.

Вільна модель орієнтована на спонтанність у саморозвитку особистості, а навчання розглядається як супровід її природного розвитку. Їх об'єднує те, що творчість студентів або відсутня, або ж зведена до мінімуму. Творча активність студентів залишається поза увагою викладачів [3].

Педагогічна технологія означає ланцюжок логічно впорядкованих навчальних кроків, актів

і циклів у процесі навчання, передбачає формування цілей через результати навчання. Необхідно перетворити навчання на своєрідні технологічні процеси з гарантованим результатом.

Для педагогічних технологій характерним є систематичний підхід врахування досягнень педагогіки, психології, соціології, теорії управління тощо. Метою педагогічних технологій є не накопичення знань та умінь, а постійне збагачення досвідом творчості і формування механізму самоорганізації і самореалізації особистості. Реалізація такого завдання вимагає іншого підходу до навчання, до виділення і моделювання видів діяльності, допомагає виробити у студентів активне ставлення до довкілля. З огляду на те, що сучасна модель освіти включає предмет пізнання, способи діяльності, досвід творчої діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до світу, вона передбачає взаємозалежність рівня розвитку та успіху у навчанні. Тому від студентів викладачі вимагають самоорганізації, організації навчальної діяльності, розвитку аналітичних здібностей, умінь пізнавальної діяльності, самостійності, творчого ставлення до завдань. Успішність навчання залежить від сформованості мотиваційної сфери, наявних знань, ціннісних орієнтацій та установок.

Викладачі уможливають для студентів самореалізацію себе як особистість. Творчі студенти досягають надійних засобів саморегулювання, самооцінки і внутрішнього стимулювання, що веде до комфортної душевної рівноваги. Педагогічна технологія – втілення бачення світу, розуміння особистості, її спроможності реалізуватись у динамічному житті за нових ринкових умов.

Розвиток особистості на всіх етапах її життєдіяльності – це умови, засади всебічного розвитку особистості, забезпечення її творчого потенціалу, реалізації здібностей, зростання компетентності, удосконалення отриманих знань, умінь, навичок у майбутній професійній діяльності.

Вивчаючи інноваційні процеси у галузі освіти, інноватика як наукова дисципліна покликана розкривати сутність їх наукового проектування і мистецького втілення, виявити закономірні зв'язки між традиціями і новаціями, обґрунтувати моделі системних нововведень в установах і закладах освіти.

Основними складниками освітньої інноватики є:

- теорія створення інновацій у системі освіти;
- методологія сприйняття, оцінки та інтерпретацій нового в соціології, дидактиці, психології, педагогічному менеджменті;
- технологія і досвід практичного застосування освітніх інновацій [1].

Виділяють дослідницькі завдання освітньої інноватики:

- обґрунтування її місця в системі загальнонаукового і соціально-психологічного знання;

– висвітлення основних функцій та їх роль у теоретичному осмисленні шляхів реформування системи освіти;

– визначення перспектив функціонування, розвитку й управління освітніми закладами;

– застосування і впровадження освітньої інноватики як критеріальної оцінки передового педагогічного досвіду;

– розроблення понятійно-категоріального апарату освітньої інноватики;

– розкриття тенденцій розвитку інноваційних процесів у системі національної освіти;

– підготовка рекомендацій щодо практичного втілення інноваційних процесів.

Перспективними напрямками освітньої інноватики є: інноватика як окрема галузь наукового знання; інноваційні процеси в освіті як предмет методологічного дослідження; наукова проблематика інноваційних процесів у сучасній філософії освіти; стратегічний розвиток засад теоретичної освітньої інноватики; суперечності інноваційної діяльності і способи їх розв'язання; оновлення освітньої практики на основі соціально-психологічних закономірностей розвитку інноваційних процесів; зміст, структура і функції освітньої інноватики; прикладні аспекти обґрунтування освітньої інноватики; інноватика в системі наукового знання; необхідні і достатні умови реалізації інноваційних процесів в освіті; норми інноваційної діяльності тощо.

Виділяють типи навчання:

1) підтримуюче, спрямоване на відтворення соціально-культурної системи;

2) інноваційне, яке стимулює інноваційні зміни в освіті;

3) шокове, до якого зараховують раптові зміни в житті людини і суспільства [1].

Інноваційність зараховують як до дидактичної організації навчання, так і до її соціально значущих результатів. У розвитку теорії навчального процесу в сучасній педагогіці є два шляхи:

– модернізація традиційного навчання, його переорієнтація на ефективну організацію засвоєння визначених соціальних зразків, досягнення чітко фіксованих еталонів;

– інноваційний підхід до навчального процесу, де головною метою є особистісний розвиток студентів, їхня здатність оволодівати новим досвідом на основі формування творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання, пошуку, визначення особистісних сенсів тощо. Перевага надається активним формам і методам навчання (дискусія, діалог, ділова гра тощо).

Тенденція до неперервності освітнього процесу на рівні особистості потребує структурного і змістового його оновлення. Відбувається процес інтеграції різних підходів до навчання у світовій практиці, виникла потреба вчителів і викладачів у нових освітніх технологіях.

Визначають загальні закони перебігу інноваційних процесів:

– закон незворотної дестабілізації інноваційно-освітнього середовища. Будь-який інноваційний процес у системі освіти неминуче вносить незворотні структурні зміни теоретичного, дослідницького, комунікативного чи практичного характеру;

– закон фінальної реалізації інноваційного процесу, згідно з яким інноваційні процеси в освітній структурі стихійно або свідомо реалізуються;

– закон стереотипізації освітніх інновацій стверджує, що освітня інновація має тенденцію перетворюватися на стереотип мислення і практичної дії;

– закон циклічного повторення, або закон зворотності освітніх інновацій, тобто повторне відродження за нових умов.

Інноваційні педагогічні технології спрямовуються на забезпечення умов для самореалізації студентів у різних видах теоретичної і практичної діяльності за нових ринкових умов. В основі оновлення методів, прийомів навчальної діяльності мають бути гуманістичні стосунки, партнерські відносини, принципи рівноправного діалогу викладач–студент. Визначальною спрямованістю такої роботи є розвиток самостійності студентів, їхньої пізнавально-дослідницької діяльності, систематичне формування в них вмінь відстоювати свою точку зору, оцінку життєвих фактів і явищ, власні погляди, переконання та ідеали.

У педагогічний процес впроваджуються інноваційні технології: інформаційні, комп'ютерні, інтегровані курси, модульно-кредитне навчання, модульно-розвивальне навчання, рейтингова система оцінювання знань, активні методи навчання, дистанційне навчання тощо. Тому визначальна роль у формуванні творчої особистості майбутнього спеціаліста належить викладачу, його творчості.

Під час розвитку творчої уяви можна використовувати комплекс вправ, рольові та ділові ігри, моделювання професійних завдань на кмітливість, які ламають стереотипи. Під час занять студенти вчаться користуватися методами генерації ідей (метод мозкового штурму, метод фокальних об'єктів та метод морфологічного аналізу). Важливу роль у розвитку творчого мислення студентів відіграє опанування системним оператором, або схемою талановитого розв'язання винахідницьких задач на нетехнічному матеріалі. Згадані завдання представляють собою фантастичні ситуації, які містять суперечність і вимагають її розв'язання [5].

Інноваційні педагогічні технології спрямовуються, насамперед, на забезпечення умов для самореалізації студентів у різних видах теоретичної і практичної діяльності, у динамічному житті за нових ринкових умов.

Професійність педагога характеризується рисами:

- педагог має бути організатором, систематично діяти на психологію студентів;
- педагог вміє перетворити студента на суб'єкт самовиховання, самоосвіти;
- кваліфікація педагога полягає в його умінні трансформувати державні цілі у педагогічні.

Від педагога вимагається система послідовних дій, спрямованих на досягнення цілей освіти, які висуваються сучасним суспільством. Діяльність педагога включає напрями:

- конструктивна діяльність – вибір інформації, яка повідомляється студентам, проектування власної діяльності на занятті, проектування діяльності студентів і методів контролю знань;
- організаційна діяльність – організація передачі інформації студентам; організація своєї діяльності на лекціях і заняттях; організація діяльності студентів і організація контролю знань;
- комунікативна діяльність – встановлення правильних взаємовідносин із колективом студентів, створення доброзичливого психологічного настрою, який сприяє активності процесу навчання, виявленню творчих здібностей студентів. При позитивних взаємовідносинах краще засвоюється матеріал, народжується інтерес до предмета, стають менш помітними окремі промахи викладача;
- гностична діяльність – вивчення способів дії на студентів, знання їх психологічних і вікових особливостей, уміння оцінювати власну діяльність і вносити відповідні корективи [3].

Для педагога-новачка характерно планування тільки власної діяльності. Ще немає передбачення того, як буде сприйнята студентами інформація, яку повідомляють, що виявиться знайомим, що цікавим, що важким, що викличе роздратування. У процесі оволодіння педагогічною майстерністю все те, чого педагог хоче навчити своїх студентів, отримує психологічне забарвлення. Педагог починає відчувати ступінь сприйняття студентами інформації, уміє активізувати студентів. Він спонукає їх до порівняння, пошуку істини, вчить їх самоконтролю і самоорганізованості. Його реакція на поведінку аудиторії стає швидкою і чуттєвою, його заняття проводяться жваво, емоційно, цікаво.

Важливими умовами міцного засвоєння знань і умінь, застосування їх на практиці є: мистецтво

педагога викликати інтерес до предмета та активне ставлення студента до навчальної роботи.

Освітній процес в умовах закладів вищої освіти має: по-перше, бути імітацією того середовища, в якому будуть жити і працювати студенти; по-друге, містити конкретну мету і проблеми діяльності; по-третє, забезпечувати формування у студентів здатності вирішувати практичні задачі, змінювати та покращувати той предметний світ, в якому вони живуть і працюють.

Висновки. Інноваційні технології навчання впливають на проблеми формування творчої особистості майбутнього педагога, сприяють проведенню комплексної роботи, спрямованої на забезпечення умов для самореалізації студентів у різних видах теоретичної і практичної діяльності.

В основі лежить принцип безпосередньої участі, який зобов'язує викладача зробити кожного студента учасником освітнього процесу, що шукає шляхи і способи вирішення проблем. Інноваційні технології навчання формують моральний, інтелектуальний, фізичний, естетичний розвиток студентів, впливають на зростаючу активність студентів у відношеннях з оточуючим світом, розвиток творчого самовираження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васянович Г.П. Педагогіка і психологія. Вибрані твори: в 5-ти т. Т. 4: Збірник наукових праць. Львів : Сполом, 2010. 512 с.
2. Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогічні умови застосування модульно-розвивальної системи навчання в процесі підготовки майбутніх вчителів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* / Гол. ред.: Мартинюк М.Т. Умань : ПП Жовтий О.О., 2010. Ч. 2. С. 339–345.
3. Пащенко М.І., Красноштан І.В., Інноваційні технології навчання : словник-довідник. Умань : ПП Жовтий, 2012. 194 с.
4. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості вчителя : навчальний посібник. Київ : ІСДОУ, 1994. 112 с.
5. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість учителя: Визначення, теоретична модель, функції підготовки. *Педагогіка і психологія*. Київ : Педагогічна думка, 1998. 255 с.
6. Крупнейшая коллекция рефератов. URL: www.textreferat.com/
7. Электронная библиотека «Веда». URL: www.lib.ua-ru.net